

HISTORISK MATERIALE FRA STATENS SKADEDYRSLABORATORIUM

MOSEGRIS

Mosegrisen (*Arvicola terrestris*) kaldes af og til for vandrotte eller jordrotte, men er ikke en rotte. Den hører ligesom markmusen til studsmusene, der alle har en afstumpet snude, små ører, korte lemmer og kort hale. Hos den brune rotte er halen næsten lig med kroppens længde.

Figur 1. Mosegris. Størrelsen uden hale er 12-22 cm
Foto:M.Lund

Biologi og skade

Mosegrisen holder af fugtigt terræn, og den er en fortrinlig svømmer. Man kan imidlertid også finde den langt fra vand, og den har gennem de seneste årtier vist en tendens til at sprede sig til stadig mere tørre områder. Selv om mosegrisen kan leve omkring vandløb og vandhuller, har beskyldningerne mod mosegrisen for at tage ællinger m.v. intet på sig. Det er oftest den brune rotte, der viser sig at være den rette skyldige.

Mosegrisen kan herhjemme yngle fra april til november og får i yngleperioden almindeligvis 4-5 kuld med i alt ca. 20 unger. Disse er forplantningsdygtige allerede i 2-måneders alderen. Mosegrisens store formeringsevne kompenseres der i nogen grad for ved en ret kort levetid, idet den normalt højst lever en 15-20 måneder.

Mosegrisen tilbringer i lighed med muldvarpen en stor del af sit liv under jordens overflade, og det kan være svært at se forskel på de to arters gravevirksomhed, da begge laver gangsystemer og kan skyde jorden op som muldskud. Det har desuden vist sig, at de kan benytte hinandens forladte gangsystemer, og det gør ikke bestemmelsen lettere. Er der imidlertid i sommerhalvåret mange åbne huller mellem skuddene, kan man regne med, at det drejer sig om mosegrise. Mosegrisens huller kan variere en del i størrelse, men de er oftest 5-8 cm i diameter. Muldvarpen kan også - især om natten - søge op på jordoverfladen, men den graver sig normalt op igennem et muldskud og lukker for det meste hullet efter sig, når den vender tilbage til gange. Mosegrisen er en planteæder, mens muldvarpen udelukkende lever af dyrisk føde som regnorme og insekter. Gnav på planter og deres rødder i forbindelse med gangsystemerne afslører derfor med sikkerhed, at det drejer sig om mosegrise, for selv om muldvarpen godt kan rode en plante så løs, at den går ud, vil den aldrig gnave af den.

Grønne plantedele synes at udgøre mosegrisens hovedføde, men den æder næsten al slags plantekost, og gennemgraver man gangsystemet, vil man ofte støde på depoter af gulerødder, kartofler, rødder af kvikgræs, løg af forskellig slags, og hvad området ellers kan byde på. Sidst på efteråret og om vinteren lever mosegrisen ganske overvejende under jorden, de fleste huller lukkes, og den lever især af de indsamlede forråd samt rødder. De alvorligste skader sker ved, at den gnaver rødderne af buske og træer - ødelægger som specielt i frugtplantager kan betyde store tab.

Lovgivning

Ifølge "Lov om drift af landbrugsjorder" (Lov nr. 434 af 9. juni 2004) kan kommunerne varetage bekæmpelse af mosegrise (og muldvarpe). Kommunerne kan finansiere bekæmpelsen ved en betaling, der opkræves hos ejerne af de ejendomme, hvorpå bekæmpelsen foretages. Loven siger kun noget om, hvad kommunerne kan gøre. Det er ikke sådan, at der er en direkte pligt til at iværksætte en bekæmpelse af mosegrise (eller muldvarpe).

Bekæmpelse

En fuldstændig udryddelse af mosegrise er en vanskelig sag, fordi der altid vil være enkelte individer, man ikke får ram på. Dette i forbindelse med deres store frugtbarhed og stærke tendens til at sprede sig gør, at man ved bekæmpelse på et mindre område som oftest højst opnår en forholdsvis kortvarig virkning. Mosegrise fra naboområder vil hurtigt invadere det rensede areal. Det vil derfor være en fordel sammen med naboerne, grundejerforening eller lignende, at få iværksat en større samlet bekæmpelse.

Indtil udgangen af 2011 var der to typer ædegift på markedet til bekæmpelse af mosegrise. Begge typer indeholdt det aktive stof bromadiolon, men efter en EU-beslutning må midler med dette stof (eller andre af de såkaldte antikoagulanter) ikke længere anvendes til formålet.

Fosforbrinteudviklende pellets, som almindeligt bruges til muldvarpebekæmpelse, må anvendes, men kun af personer, der har gennemført et særligt kursus, som arrangeres af Aarhus Universitet, Institut for Agroøkologi (tidligere Skadedyrlaboratoriet). Fosforbrinte er en giftgas, og fosforbrinteudviklende midler hører til gruppen af "meget giftige" bekæmpelsesmidler, og dette er baggrunden for kravet om, at brugere skal have gennemgået et særligt kursus.

Hvis man ønsker bekæmpelse med fosforbrinteudviklende pellets, må man henvende sig til kommunens tekniske forvaltning eller til et firma, der foretager skadedyrsbekæmpelse (desinfektører og skadedyrsbekæmpelse, se lokaltelefonbogen). For landmænd og lignende er det i nogle områder også muligt at få hjælp via de lokale landbo- eller husmandsforeninger, idet nogle af disse organiserer bekæmpelse af mosegrise og muldvarpe. Af sikkerhedsmæssige årsager må fosforbrinteudviklende pellets ikke udlægges nærmere end 10 m fra bygninger, hvor mennesker eller dyr kan opholde sig. Disse pellets er mest effektive ved en jordtemperatur på 5°C eller derover, så de er ikke særligt anvendelige om vinteren. Fosforbrinteudviklende pellets er bedst forår og efterår, mens virkningen ikke altid er helt tilfredsstillende i højsommeren, hvor mosegrisen kan have utroligt mange huller ned til sit gangsystem.

Anvendelse af karbid eller opfyldning af gangene med vand kan ikke anbefales som sikre og effektive metoder. I nogle tilfælde har man haft udbytte af at lede udstødningsgas fra en bil, traktor eller lignende ned i gangene, men metoden er ret usikker. Opsætning af lydapparater i områder med mosegrise kan heller ikke anbefales som en anvendelig metode til bekæmpelse af disse dyr.

Brug af fælder er en metode, der må anvendes af alle, og når man først har fået lidt erfaring med fælder, er resultatet som oftest også godt.

En kasseformet mosegrisefælde af vandfast krydsfiner som vist på figur 2 er meget nem at bruge, da den blot skal anbringes over et af mosegrisens mange huller. Mosegrisen fanges levende og må derfor aflives bagefter.

Figur 2. Typisk mosegrisehul i vegetationen med dyrets stier med nedtrådt vegetation gående ud fra hullet. Den kasseformede træfælde sættes direkte oven på hullet.
Foto: Jens Lodal.

Muldvarpesakse og rottesmækfælder kan også anvendes, og i disse fælder dræbes dyret ved fangsten.

Muldvarpesakse er lige så anvendelige til mosegrise som til muldvarpe, og saksen anbringes som vist på figur 3 på samme måde for de to dyr.

Kan man ikke uden videre se, hvor mosegrisens gang er, kan den findes med en pind eller en stok, som stikkes ned i jorden i nærheden af et frisk skud.

Figur 3. Sådan sættes saksen til både mosegris og muldvarp!
Tegning: John Buch

Med en planteske graves nu ned til mosegrisens gang, og man renser hullet nogenlunde for jord. I dette hul, der ikke skal være større end, at saksen netop kan placeres i det, anbringes saksen sådan, at mosegrisen støder mod udløseren, når den passerer gennem gangen. Saksen bør tildækkes med f. eks. græstørv og lidt løs jord ovenpå.

Nogle anbringer en omvendt urtepotte oven over saksen, men det kan være besværligt at skulle slæbe rundt med mange urtepotter, når man skal bekæmpe på et lidt større areal.

Bruges rottesmækfælder, kan man anbringe to i gangen, således at fælderne støder op mod hinanden, og mosegrisen går i en fælde uanset fra hvilken side af gangen, den kommer. Man må sikre sig, at smækfælderne kan arbejde frit. Vil man bruge lokkemad i fælderne, kan gulerodsskiver eller æblestykker anbefales. Rottesmækfælder må dog afskærmes effektivt, så hunde og katte eller andre dyr ikke træder ned i dem.

Fælder som (sakse og rottesmækfælder) kan købes hos korn- og foderstoffirmaer, isenkræmmere og i forretninger for haveartikler og lignende.

Den kasseformede fælde (i fig. 2) kaldes RM Mosegrise-fælden og kan købes i velassorterede byggemarkeder.